

Чтобы составить создать ситуации, ролевые игры, связанные с деятельностью биолога, химика, географа, художника, историка, музейного работника/менеджера по туризму, учителя начальных классов логопеда, воспитателя детского сада, музыкального работника и др., преподавателю «Иностранного (немецкого) языка» необходимо самому знакомиться с основами соответствующих профессий и видами профессиональной деятельности и обеспечивать студентов материалами, что требует от него огромного напряжения сил и затрат времени. Преподаватели немецкого языка с целью получения информации стараются использовать справочные ресурсы Интерна, такие как словари, образовательные порталы и прочее, что позволяет вывести обучение иностранному языку на новый уровень.

По нашему мнению, целесообразно было бы вместе с новыми программами (например, «Иностранный язык (профессиональный)»), содержащими единые требования в приобретении знаний, развитии умений и навыков в процессе обучения студентов неязыковых специальностей, предложить единые учебники, содержащие уникальный материал, диалоги, интервью, ситуации по всем изучаемым специальностям, оставляя возможность для творчества преподавателей в плане создания ими дополнительных, со своей «изюминкой», пособий, позволяющих поддерживать мотивацию к изучению иностранного языка.

Следует отметить, что, к сожалению, проведение смоделированных ситуаций, ролевых игр, осложняется неоднородностью сборной группы по немецкому языку (15-18 студентов), состоящей из 5 подгрупп, (1 и 1, 2, 3, 5, 6 студентов), изучающих пять различных специальностей. Участвовать в профессионально-коммуникативном имитационном общении и оппонировать собеседнику в «одном лице» – крайне сложно, в отличие от английской группы, состоящей из студентов, изучающих одну специальность, что позволяет студентам закреплять лексику по своей специальности, слушать одногруппников, совершенствовать свои знания, развивать умения и навыки профессионально-коммуникативной компетенции.

Следует обратить внимание на обеспеченность сборных немецких групп учебниками, учебными пособиями, специальными словарями в период начала работы по новым программам. Их крайне мало.

Заключение. Нами рассмотрены (объективные) трудности, с которыми сталкиваются преподаватели немецкого языка, работающие в сборных группах по программе «Иностранный язык (профессиональный)», при формировании иноязычной профессионально-коммуникативной компетенции и внесены предложения по их преодолению.

1. Дмитрачкова, Л.Я. Инновации в обучении иностранным языкам / Л.Я. Дмитрачкова. Брест: БрГУ им. А. С. Пушкина, 2018. – 188 с.

2. Азимов, Э.Г. Новый словарь методических терминов и понятий / Э. Г. Азимов, А.Н. Щукин. – М.: Изд-во ИКАР, 2009. – 448 с.

3. Концепция коммуникативного обучения иноязычной культуре в средней школе: пособие для учителя / С.С. Артемьева и др.; под ред. Е.И. Пассова, В.Б. Царьковой. – М.: Просвещение, 1993. – 127 с.

ПАНЯЦЦЕ “СЯБРОЎСТВА” ПРАЗ ПРЫЗМУ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРНАЙ АФАРЫСТЫКІ

*А.С. Дзядова
Віцебск, ВДУ імя П.М. Машэрава*

Афарыстычныя выслоўі як унікальны вербальны сродак і прадукт пазнання рэчаіснасці з даўніх часоў шырока выкарыстоўваюцца ў духоўнай і сацыяльнай сферах жыцця чалавека. Тэматыка афарызмаў вельмі багатая. Яна ахоплівае разнастайныя бакі чалавечага грамадства і паводзін людзей, іх асабістых якасцей, у тым ліку і такія маральна-этычныя катэгорыі, як сяброўства і каханне, любоў, вера і вернасць, дабро і зло.

Нягледзячы на тое, што афарыстычныя адзінкі літаратурнага паходжання здаўна прыцягваюць увагу лінгвістаў, у айчынным мовазнаўстве на сённяшні дзень літаратурная афарыстыка даследавана не ў дастатковай ступені. Наша даследаванне бачыцца актуальным і перспектыўным найперш з прычыны неабходнасці больш глыбокага вывучэння літаратурных афарыстычных выслоўяў як нацыянальна-культурнага феномена беларусаў, што дапаможа

глыбей пранікнуць у надзвычай багатую гісторыю і духоўную культуру нашага народа, зразумець яго нацыянальную карціну свету.

Мэта артыкула – выявіць і прааналізаваць лексіка-стылістычныя асаблівасці беларускіх літаратурных афарыстычных выслоўяў, у змесце якіх рэпрэзентуецца сяброўства як адна з маральных якасцей чалавека.

Матэрыял і метады. Матэрыялам даследавання паслужылі лексікаграфічныя выданні Н.В. Гаўрош, Н.М. Няшковіч “Афарыстычныя выслоўі беларускіх пісьменнікаў” [1] і А.Я. Леванюк “Майстры кажуць... Беларуска літаратурныя афарыстычныя выслоўі: слоўнік афарызмаў” [2]. Асноўнымі метадамі выступаюць семантыка-стылістычны і аналітычна-апісальны метады.

Вынікі і іх абмеркаванне. Паняцце “сяброўства”, якое ўваходзіць у склад шматлікіх ментальных характарыстык беларускага этнасу, змяшчае ў сабе складаную сістэму адметных маральна-этычных вымярэнняў, спецыфічных для нацыянальнай карціны свету любога народа.

У беларускай літаратурнай афарыстычнай спадчыне семантычна тоесным паняццем да назоўніка *сяброўства* выступае слова *дружба*: *Дзень, што без дружбы й любові пражыты, / Знікне бяследна, навекі забыты* (А. Зарыцкі. Дзень, што без дружбы й любові пражыты...); *І ў няшчасці, і ў радасці без дружбы чалавеку нельга быць* (К. Чорны. Насцечка) і інш. Прыведзеныя афарызмы пацвярджаюць думку, што сяброўства вельмі важнае для кожнага чалавека, бо сябар – гэта той, хто заўсёды можа даць слухную параду, падтрымаць, дапамагчы ў цяжкую хвіліну. Як сцвярджае кітайская народная мудрасць, “*хто сяброў не мае, той сам сабе вораг*”. Чалавек можа завязаць сяброўскія адносіны ў любым узросце. Кожны з нас выбірае сябра па сваіх інтарэсах ці па падабенстве рыс характару або сферы дзейнасці. У любым выпадку сяброўскія адносіны грунтуюцца на духоўнай блізкасці, агульнасці інтарэсаў і ўзаемнай павазе і прыхільнасці паміж людзьмі.

Як пацвярджаюць даследаванні літаратурныя афарызмы (больш за 30 выслоўяў), беларусам уласціва выбіраць у якасці сяброў людзей, падобных да сябе па характары, псіхалагічных якасцях ці сацыяльным статусе. Між тым у нацыянальнай карціне свету нашага народа сцвердзілася думка, што сапраўдных сяброў не бывае многа: *Усе мы чакаем друга. Таго, што не здрадзіць, не кіне ў бядзе, зразумее цябе не толькі ў празрыстым ішчасці* (Я. Брыль. Тройчы пра адзіноту). Выбіраючы новых сяброў, ніколі нельга забываць пра старых: *Новы друг – знаходка рэдкая, а стары – каштоўнасць* (Я. Брыль. Сёння і памяць); *Сяброўству здраджваць не магу, / Пачуці ў ланцугі не пугаю. / Сяброўства сэрцам берагу, / Я з ім жыю, я з ім пакутую* (А. Астрэйка. Сяброўству здраджваць не магу). Аўтары літаратурных афарыстычных выслоўяў сцвярджаюць, што сяброўства, правэранае часам, трэба берагчы. На самай справе, нашы землякі, як правіла, шчыра і адказна адносяцца да сяброўства, бо разумеюць, што яно ствараецца намаганнямі іх саміх.

У свядомасці большасці прадстаўнікоў нашага народа трывала замацавалася думка, што моцнымі сяброўскія адносіны будуць толькі тады, калі яны пабудаваны на поўным даверы і павазе, шчырасці і бескарыслінасці. Любы беларус лічыць сапраўдным сябрам таго, хто побач з табою не толькі ў радасці, але і ў цяжкія хвіліны, у бядзе ці няшчасці: *Альфа і амега сяброўства – спагадлівасць і надзейнасць* (Г. Марчук. Голас і слова); *А таму – не з’ем адзін вала, / Не зайздроснік я і не хануга. / Падзяліць гатовы напалам / Нават скібачку малую з другам* (А. Бялевіч. Падзялюся дабратаю); *Друг сапраўдны назаліць / У бядзе не стане* (В. Зуёнак. Заружовіцца трава); *Сяброў бяда не дзеліць, а збліжае* (Н. Гілевіч. “Паланэз” Агінскага) і інш. Уменне сябраваць вельмі актуальнае сёння, калі здараецца, што сябры часам не схільныя падтрымаць у цяжкую хвіліну, а ў радасныя моманты жыцця могуць нават і пазайздросціць.

Сяброўства стане верным і доўгім толькі тады, калі паміж людзьмі будзе ўзаемны давер. Бывае, што цаніць сяброўскія адносіны ты пачынаеш не адразу, а толькі пасля таго, як “*сам прайшоў дарогай камяністай*”: *Той дружбаі вернай можа даражыць, / Хто сам прайшоў дарогай камяністай* (А.Звонак. Шчырасць). Знайсці блізкага па духу, адданага табе душой і сэрцам чалавека – вялікая і складаная праца. Так, М. Лужанін у творы “Як нараджаўся новы свет” адзначыў: *Дзе на стале дармовы цукар, / Там і салодкія сябры*. Эпітэт *салодкія сябры* з’яўляецца семантычна супрацьлеглым да словазлучэння *верныя сябры*.

На працягу ўсяго свайго жыцця сяброўства трэба старацца захоўваць, нават тады, калі блізкі табе чалавек пайшоў з жыцця, пакінуўшы гэты свет. Такая думка дастаткова выразна рэпрэзентуецца ў вершы Генадзя Бураўкіна “Памяці Уладзіміра Караткевіча”: *Давярайце ж сябрам жывым. / А тым болей – сябрам памёрлым [...]. Не мяняйце сяброў жывых, / А тым болей – сяброў памёрлых.* Гэтыя словы – свайго роду заповіт нам, жывым, каб мы памяталі пра тых, з кім сябравалі па жыцці і ніколі не здраджвалі таму, каго ўжо побач з намі няма.

У афарызмах, у змесце якіх рэпрэзентуецца маральная катэгорыя “сяброўства”, шырока функцыянуюць разгорнутыя метафары: *К чужой не прымяраўся мерцы, / Не ездзіў на чужым кані. / Сяброў я выбіраў па сэрцу, / Па іх душэўнай цеплыні* (А.Астрэйка. К чужой не прымяраўся мерцы...); *Сяброў бяда не дзеліць, а збліжае* (Н. Гілевіч. “Паланэз” Агінскага); *Не кроч на сцежкі бакавыя – / Ямчэй сказаць, паменш зрабіць, – / Бяры адказ сабе на шыю, / Не на сяброўскія гарбы* (М. Лужанін. Як нараджаўся новы свет...). Метафарычны выраз *бяры адказ сабе на шыю*, ужыты ў структуры апошняга прыведзенага афарыстычнага выслоўя, семантызуе думку, што людзі павінны больш беражліва адносіцца да сяброўства, усведамляючы, што гэта цяжкая праца і ў нейкім сэнсе адказнасць за лёс іншага.

Дзякуючы параўнальна-супастаўляльным канструкцыям параўнання, аформленыя ў сказе ў форме выказніка, актуалізуюць важнасць думкі, якую заклаў пісьменнік у афарызме: *Новы друг – знаходка рэдкая, а стары – каштоўнасць* (Я.Брыль. Сёння і памяць); *“Сяброўскі дар – найдаражэйшы дар”* (А.Зарыцкі. Крылы). Рытарычны вокліч у наступным афарызме гучыць як наказ: *Няхай не будзе больш згрызот / І змоўкнуць непрыязні словы!* (Я. Колас. Рыбакова хата). Класік беларускай літаратуры заклікае, каб людзі менш сварыліся паміж сабой, жылі ў згодзе і даражылі таварыскімі адносінамі.

Заклучэнне. Такім чынам, як важная маральна-этычная катэгорыя ў сістэме духоўных каштоўнасцей чалавека, сяброўства заўсёды высока ацэньвалася беларусамі. Уменне сябраваць і паважаць людзей, падтрымліваць з імі прыязныя адносіны з’яўляецца вызначальнай рысай менталітэту беларускага этнасу. Выяўленыя і прааналізаваныя афарыстычныя выслоўі, якія ўваходзяць у склад тэматычнай групы “сяброўства”, нясуць у сабе цікавую інфармацыю пра асаблівасці менталітэту нашага народа. Яны з’яўляюцца ўнікальнымі паказчыкамі ідэй народнай педагогікі.

1. Гаўрош, Н.В. Афарыстычныя выслоўі беларускіх пісьменнікаў / Н.В. Гаўрош, Н.М. Нямковіч. – Мінск: Выш. школа, 2011. – 637 с.

2. Леванок, А.Я. Майстры кажучь... Беларускія літаратурныя афарыстычныя выслоўі: слоўнік афарызмаў / А.Я. Леванок. – Брэст, 2010. – 161 с.

ОСМЫСЛЕНИЕ ИМЕНИ ЧИСЛИТЕЛЬНОГО В БЕЛОРУССКОМ, АНГЛИЙСКОМ И ТУРКМЕНСКОМ ЯЗЫКАХ С ПОЗИЦИЙ РАЗНЫХ НАУЧНЫХ ПАРАДИГМ

А.О. Дубинкина
Витебск, ВГУ имени П.М. Машерова

Категория количества принципиально важна практически для всех существующих научных сфер и областей жизнедеятельности человека. Разноаспектное понимание категории количества как жизненно необходимого для человека феномена нашло отражение и в языковом существовании – в осмыслении имени числительного как репрезентанта данной категории в разных различных языках.

Цель работы – обобщить и систематизировать сведения о лингвистическом осмыслении имени числительного в белорусских, английских и туркменских грамматиках с позиций разных научных парадигм. Актуальным представляется сопоставление имени числительного в грамматиках трёх неродственных и типологически различных языков.

Материал и методы. Материалом исследования послужили грамматика белорусского, английского и туркменского языков, написанные и опубликованные с конца 19 века по начало 21 века. В работе используются такие методы анализа, как сопоставительный и описательный.

Результаты и их обсуждение. Многоплановость количественных характеристик реальности обуславливает многообразие представления количества в различных языках.